

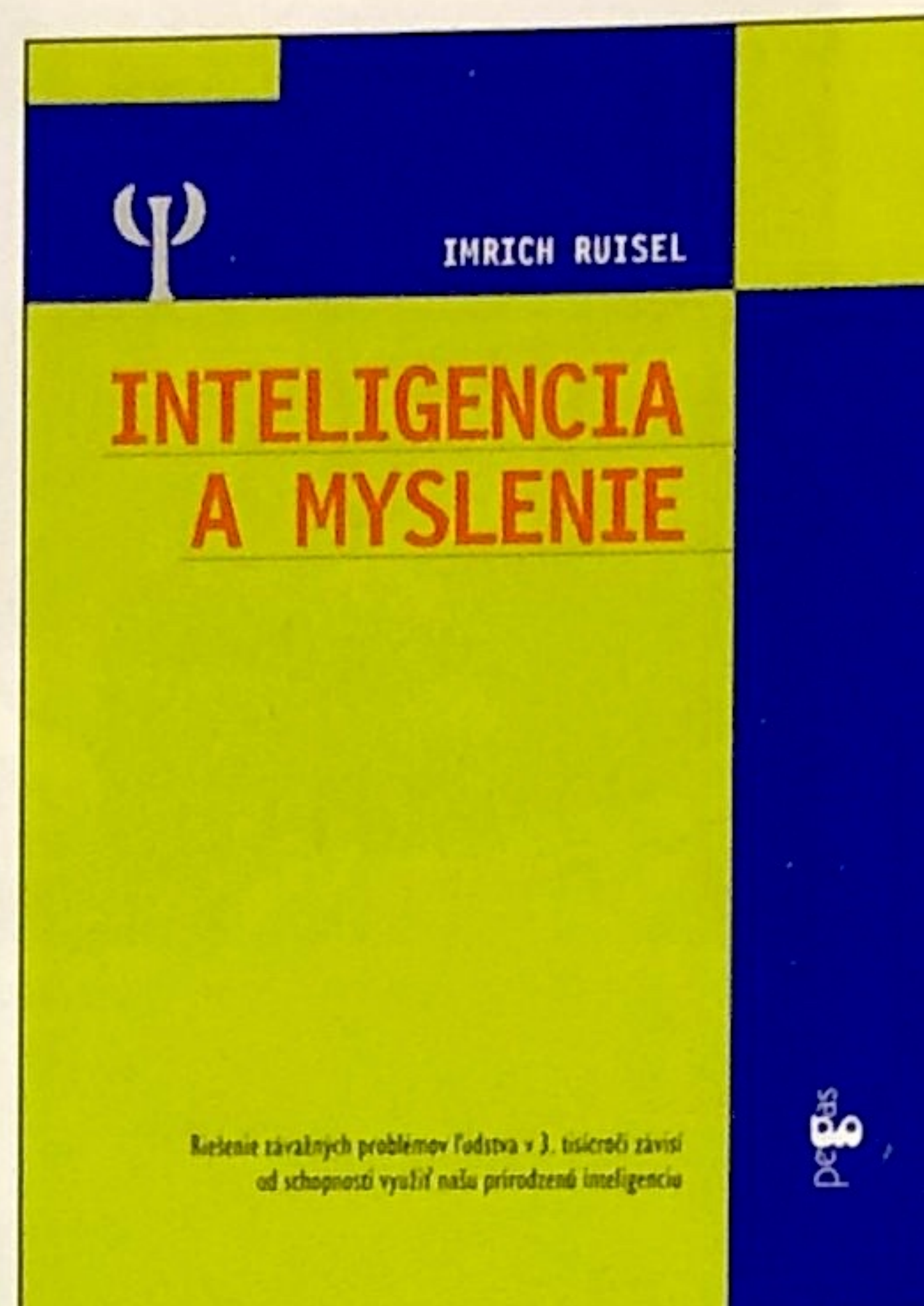
Imrich Ruisel: Inteligencia a myslenie

Bratislava, Ikar 2004. 452 s.

Nejmodernějším a nejcenějším výdobyt-kem dnešní doby nejsou ani technické vynálezy, ani žádný jiný materiální produkt. Je to naopak mohutnost svou podstatou nehmotná, i když je schopná produkovat užitékové předměty. Na tuto entitu se odvolávají ti, kteří skrze ni profitují, i ti, kteří v nedostatku jejího přídělu od přírody vidí svůj osobní handicap. Je to intelligence. Tento názor je vyjádřen i v podtitulu recenzované knihy, který zní: „Řešení závažných problémů lidstva ve třetím tisíciletí závisí na schopnosti využít naši přirozenou inteligenci.“

Celosvetově opěvovaná intelligence naplňuje tisíce stránek vědeckých publikací a desetitisíce stránek publikací popularizujících. Též naše média nás čas od času informují o tom, jak se intelligence rodí, jak si ji můžeme naklonit na svou stranu a jak si ji zvýšit – čímž následně stoupne naše vlastní cena.

Kliknutím slova intelligence na internetovém prohlížeči okamžitě dostaneme nespočet odkazů, přičemž objektivně není možné toto nepřehledné množství informací absorbovat. Po prostudování několika se ale znechuceně dostáváme na začátek, neboť informace, kterou dostaneme, je mnohokrát strohá a vytrhnutá z kontextu. A právě vytvoření

kontextu intelligence, který zpřehlední naše orientování se v dané problematice, si vzala na zřetel monografie s názvem Intelligence a myšlení. Jejím autorem je prof. PhDr. Imrich Ruisel, DrSc., ředitel Ústavu experimentální psychologie SAV a zároveň vedoucí Centra pro výzkum intelligence a tvořivosti.

Obsah knihy je přehledně tématicky rozčleněný do 22 kapitol, přičemž každá z nich obsahuje několik podkapitol. Jsou koncipované stručně, ale jasně. Vypsání všech by bylo zbytečně zdlouhavé – několik však přece pro ilustraci bohatého obsahu se širokým záběrem uvádím: Vývoj intelligence; Vývoj myšlení; Myšlení a jazyk; Kultura a intelligence; Morální myšlení; Teorie intelligence;

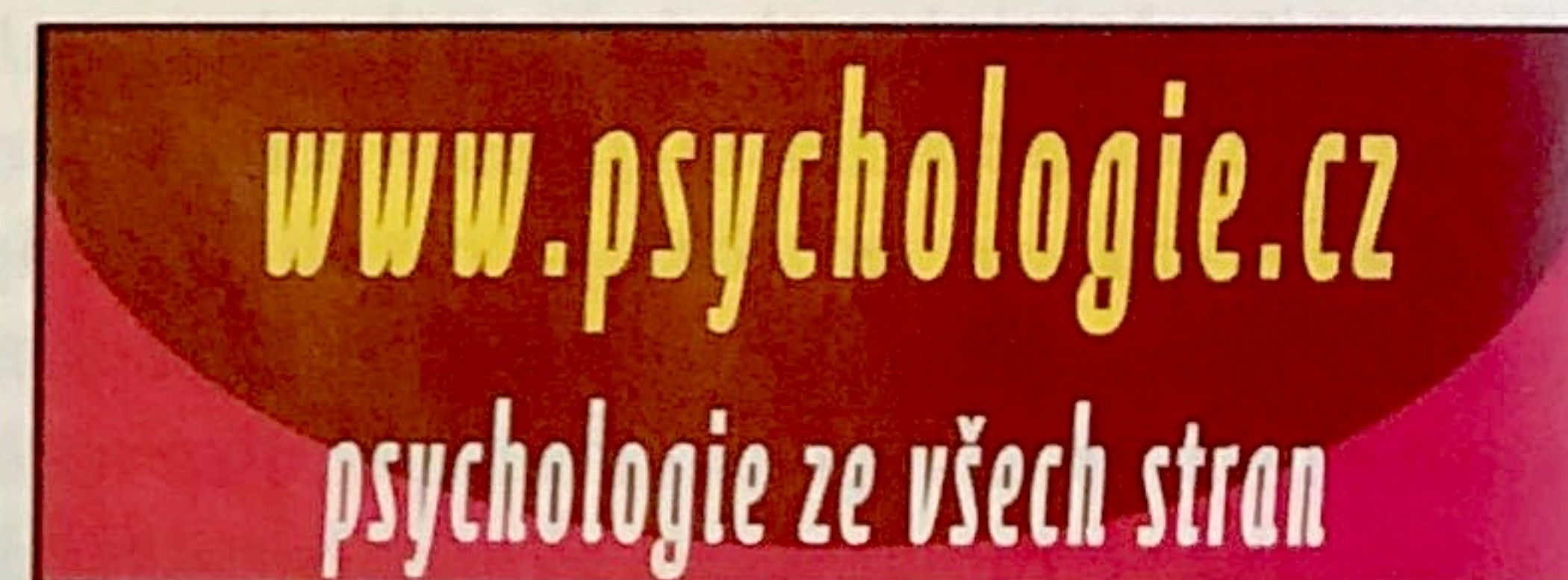
Testy intelligence; Kognitivní styly; Umělá intelligence; Intelligence a moudrost...

Nabízená monografie je nejen jakýmsi encyklopedickým souhrnem o inteligenci, ale prezentuje výsledky vlastních výzkumů a úvah autora na uvedená témata. Jak demonstruje samotný název, kniha není jednosměrně zacílená jen na inteligenci, ale i na myšlení a jeho místo v celém kontextu kognitivních věd. Autor si uvědomuje, že intelligence se definuje jako komplex mnohých schopností anebo jako kombinace několika nezávislých vlastností. Otázkou zůstává, nakolik se vzájemně prolínají.

Vyznat se dnes ve spleti různých teorií intelligence a myšlení není lehké, hlavně když z nich sálá tendence jednosměrného zaměření. V takovém prostředí je omylem domnívat se, že záleží jen na vlastním názoru, který si člověk vybere, protože takový postup může velmi lehce sklouznout do omylu.

Publikace velmi dobře poslouží všem „intelligence chtivým“ jako příruční kompas při orientaci na moři článků, knih, teorií a úvah o inteligenci a myšlení.

Jan Uriga

Jan Vymětal: Úvod do psychoterapie

Praha, Grada Publishing 2003.

Před deseti lety vyšla pod stejným titulem dnes již beznadějně rozebraná útlá knížka jako první publikace v edici psychoterapie Psychoanalytického nakladatelství Jiřího Kocourka. Byla živou vodou v nouzi původních prací o psychoterapii a učili se z ní nejen studenti psychologie a medicíny spolu se zdravotními sestrami, ale všichni ti, kteří chtěli do nově vznikajícího oboru poučeněji nahlédnout.

Nyní se k ní autor vrátil, některé pasáže přepracoval, doplnil a rozšířil. V novém vydání má kniha téměř o sto více stran než původní text. V osmi kapitolách načrtává nejpodstatnější témata od vymezení, historie a současnosti oboru, přes charakteristiku čtyř důležitých směrů (rogersovská, kognitivně-behaviorální, psychoanalytická a systemická psychoterapie) k nejobsažnější kapitole věnované psychoterapeutické teorii a praxi.

V ní popisuje formy i prostředky psychoterapie, hlouběji se věnuje významu psychoterapeutického vztahu a procesu, problematice změny a cílů léčby i účinným faktorům.

Krátká, ale podstatná je část věnovaná osobnosti psychoterapeuta.

Část věnovaná aplikačním oblastem psychoterapie je vymezená tématy psychoterapie, jako prevence, léčba a rehabilitace. V ní pojednává například o psychoterapeutických aspektech jednorázového rozhovoru, krizové intervence, probírá specifika psychoterapie jednotlivých věkových období, věnuje se otázkám kvality života a ilustruje psychoterapeutické vedení nemocných po cévní mozkové příhodě a nemocných s nádorovým onemocněním.

Aktuální informace přináší část věnovaná vzdělávání v psychoterapii a také kapitola

o etice je doplněna o etické zásady České psychoterapeutické společnosti i návrh podobného dokumentu Evropské asociace pro psychoterapii.

Zájemcům i mimo úzký odborný okruh je tak konečně zpřístupněn alespoň obrys informací, po kterých mnohdy namáhavě pátrají.

V závěru je původní text rozšířen o hraniční mezioborové téma vztahu psychoterapie a socioterapie, případně farmakoterapie.

Ke cti nového vydání patří i věcný a jmenný rejstřík i rozšířená nabídka základní literatury ke studiu.

Čtenář se může ptát, proč sáhnout na pultech našich knihkupectví právě k této publikaci. V několika vydáních v posledních letech vyšly Kratochvílovy Základy psychoterapie. Ty jsou nepochybně výbornou vysokoškolskou učebnicí, ale patří do ruky spíše již těm poučeným. Přeložené Základy psychoterapie Hilde Bruchové jsou zase určeny zejména pro již vyučené a v praxi začínající psychoterapeuty. A překlad Psychoterapeutických směrů amerických autorů Norcrosse a Prochasky je určený zejména těm, kteří se o obor zajímají hlouběji, chtějí získat ucelený přehled.

Právě vycházející kniha je na rozdíl od těch zmíněných skutečným úvodem. Uvedením, pootevřením dveří do prostoru, kterému pro nedostatek jiných slov říkáme poněkud heslovitě psychoterapie.

Vymětalovy knihy včetně této mají navíc svoje specifikum. Je z nich cítit jeho humanistická orientace zasazená do našeho evropského prostoru a poměrů, s evropskou filozofickou a duchovní tradicí. Z tohoto úhlu pohledu zkoumá i aktuální dění v organizaci, vzdělávání i praxi psychoterapie a je zdravě skeptický vůči některým tendencím k bezduchému pragmatismu i přebujelému akcentu na komerci. Připomíná tak to dobré z tradic, ve kterých se naše psychoterapie vyvíjela a formovala.

Antonín Šimek

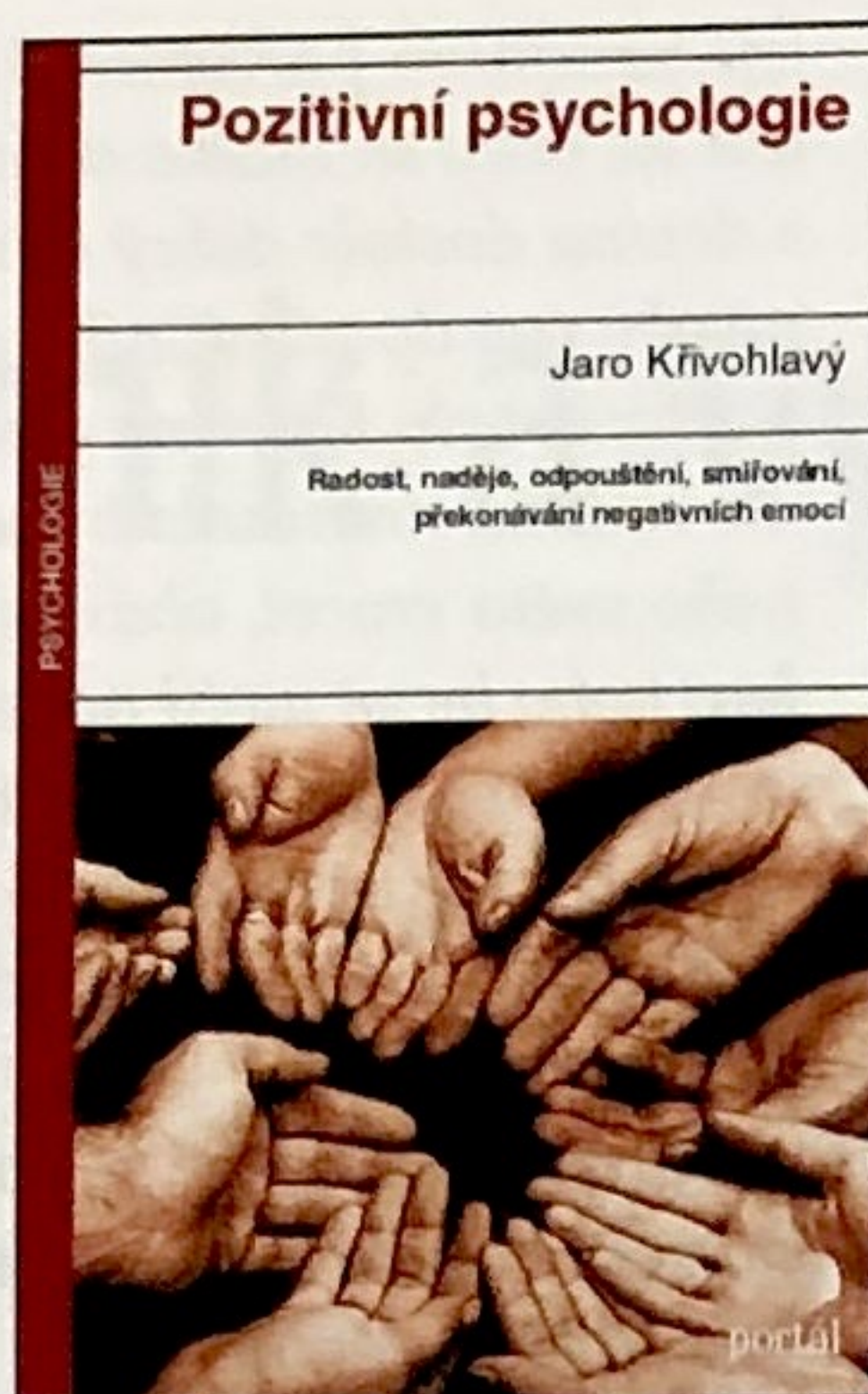
Jaro Křivohlavý:
Pozitivní psychologie
Praha, Portál 2004. 195 s.

Beru do rukou noviny a na titulní straně velkým písmem čtu: Učeň ve třídě ubodal učitele. Železný stupňuje tlak na Novu. Pedofil Dutroux stanul před belgickým soudem. V televizních novinách zprávy tohoto typu navíc mohu zhlédnout v barvě, obrazu, se zvukovým doprovodem.

Potkávám známé a slyším stesky na nemoci, obavy ze ztráty zaměstnání... Vzpomenu si na své problémy, pracovní termíny... A začínám mít silný pocit, že svět, který mě obklopuje, je nepřívětivý, nepřátelský, plný negativních emocí...

Emoce a nálady jsou lehce přenosné. Šíří se jako infekce, nabývají rozměru epidemie – zejména ty negativní. Ovlivňují nás při rozhodování, prožívání, plánování, směřování... Pozitivní emoce pak na druhou stranu mohou šířit pozitivní náladu, signalizují pozitivní stav, a dokonce vytvářejí optimální fungování člověka.

Do kategorie pozitivních jevů zařazují také knihu Jara Křivohlavého: *Pozitivní psychologie*, jejíž podtitulek „Radost, naděje, odpouštění, smířování, překonávání negativních emocí“ plně vystihuje, o čem publikace je.

O negativních věcech se píše snadněji než o pozitivních. Radost či smích jdou vyvolat vždy obtížněji než pláč či strach. S pozitivními emocemi se spíše setkáme v beletrii než v odborném časopise. Psát tedy o kladných tématech psychologie není snadné. Vyhnout se přitom moralizování a demagogii je nelehké. Zaujmout čtenáře bývá obtížné. Těmto úskalím se autor zdárně vyhnul a čtenáři předkládá množství spolehlivých a seriózních údajů – a to systémově, přehledně a čtivě.

Publikace je členěna do čtyř kapitol: Naděje, Radost, Odpouštění, Dvanáct pohledů do tematiky pozitivní psychologie. Naděje

je nahlížena např. jako důvěra či víra v něco příznivého, jako k cíli zaměřená aktivita. Seznámíme se s jejími modely, zrodem, upadáním i povzbuzováním, diagnostikováním a měřením, s možnostmi jejího využití proti úzkosti, strachu, panice, depresi.

Radost je emocí, kterou bychom rádi velmi často prožívali. V knize se dozvíme, jak se radost rodí, měří, jakou hraje roli v pojetí smysluplnosti života, jaký má vztah k našemu jednání a směřování.

Ne každé odpouštění je skutečné. V kapitole věnované odpouštění nás autor provází cestou od neodpuštění k odpouštění. Informuje nás o možnostech měření osobnostního rysu odpouštění.

Poslední kapitola stručně přibližuje čtenáři další témata pozitivní psychologie – empatie a altruismus, láska, přátelství, moudrost, morální motivace, nezdolnost, sebeocenění, emoce pomáhající zvládat těžkosti, vrcholné zážitky, vděčnost, spiritualita, duševní pohoda.

Radost, naděje, odpouštění mají významný a přitom společný rys: v zásadní míře záleží na každém z nás, zda, jak a v jaké míře je budeme prožívat, využijeme jejich pozitivní vliv na naše chování a prožívání. Jak je také využijeme ve své profesi jako šanci pro své klienty. A touto knihou se můžeme inspirovat.

Jaroslava Králová

Jiří Štikar, Jiří Hoskovec, Jana Štikarová: Psychologie v dopravě

Nakladatelství Karolinum, Praha 2003. 275 s.

Ke čtenářům, a nejen studentům, se dostává obsáhlý text autorů, kteří se problematikou psychologie v dopravě zabývají dlouho, systematicky a soustavně. Kdo by čekal, že půjde o reedici předchozích úspěšných publikací z této oblasti, bude překvapen moderností pojetí a otevřeností dalšímu vývoji samotného oboru, technickému pokroku a integračnímu kontextu.

V úvodní kapitole je vymezen předmět dopravní psychologie a styčné plochy s dalšími psychologickými disciplínami, inženýrskou a personální psychologií, klinickou a poradenskou psychologií a v neposlední řadě i soudní.

Následující dvě kapitoly jsou věnovány výkladu systému člověk-dopravní prostředek-dopravní prostředí, a to především z pohledu modelů řídičských činností, profesních komplexů, spolehlivosti dopravních systémů a jejich řízení, fungování člověka – řidiče jako aktivní součásti tohoto systému, a v neposlední řadě i vztahu dopravy a životního prostředí. Člověk je v současném dopravním systému stále více vystaven nutnosti spolupracovat se

u onkologicky nemocných. Díky tomu jsem se seznámil se strhující knihou: **A. Rage, US. Art and Writing by Women with Breast Cancer** (San Francisco, Chronicle Books 1998). Jde o reprodukce výtvarných děl a záznamy literárních projevů žen po operaci prsu. Sochy, obrazy, koláže nabízejí hluboký prožitek. Málokdy si člověk uvědomí tak pregnantně, jaké štěstí je být zdravý a číst si třeba poster Blanky Dvořáčkové z Onkologických dnů v Brně v květnu 2003. Popisuje aktivitu sdružení Práh – Brno, Tuřany. Zmíněné sdružení zajistilo práci schizofrenikům „na půl cesty“. Jde o šití plyšových medvědů. Výrobky dostávají onkologicky nemocné děti, což by průvodce po celou dobu terapie

systémem řízeným, přijímat a zpracovávat množství informací vizuálních i akustických, souvisejících s vlastním vedením dopravního prostředku, ale i informací nevyžádaných, přetěžujících. V této souvislosti jsou zmíněny i moderní navigační systémy (GPS) a inteligentní řídicí systémy jednak v roli účinných pomocníků, ulehčujících řidiči od zbytečné zátěže, např. při vyhledání cesty a orientaci, jednak jako jeden z prvků případně zatěžujících informační kapacitu řidiče, jeho pozornost, obdobně jako vedlejší činnost v průběhu řízení, zejména telefonování, poslouchání rádia, sledování displejů apod.

Další kapitola je věnována podrobnému rozboru činnosti řidiče vzhledem k jeho psychologickým parametrům – schopnostem vnímání (zrakové, sluchové, hmatové a čichové), pozornosti, paměti, rozhodování a konečnému jednání – s poukazem na možné chybování a možnosti jeho eliminace.

Parametry vozidla z pohledu ergonomie a bezpečné konstrukce jsou tématem další kapitoly. Rozebrán je zde vliv konstrukce vozidla, uspořádání interiéru, světla a barev a zvuků na pohodlí a pohodu řidiče i na jeho bezpečnost. Logicky pak navazuje kapitola zabývající se technickým i organizačním řešením dopravní cesty – silnice. Pozornost je věnována dopravnímu značení, řízení dopravy, technickým úpravám vozovky i jejího okolí s cílem vytvořit pro řidiče nezatěžující systém vedení cesty a zajišťující naopak rozhodování s omezenou možností chybného jednání.

Následující kapitoly pojednávají o lidském faktoru v dopravě, autoři se vyrovnávají i s diskutovaným problémem psychické způsobilosti k řízení vozidel a osobností „nehodáře“, podávají přehled vývoje diagnostických metod, testových baterií a možností jejich efektivního použití při výběru pracovníků dopravních profesí. Následuje ucelený výklad faktorů ovlivňujících psychickou výkonnost řidiče a jeho bezpečné chování. Jedná se především o zátěž, únavu, režim práce a odpočinku, monotonii i vliv biorytmů. Způsob dopravního chování je zde nahlížen v sociálním kontextu vzájemné interakce jednotlivého účastníka

silničního provozu s ostatními, sociální zralosti jednotlivce, úrovně komunikace a kooperace, norem dopravního chování, motivace k volbě dopravního prostředku.

Komplexní představení psychologie v dopravě završuje kapitola věnovaná přípravě řidičů (pilotů) v autoškolách, problematice trenažérů, zkoušek a bezpečnějšího začátku řídičské kariéry.

Závěr publikace je směřován výrazně k problematice bezpečnosti silničního provozu, a to jak z pohledu různých kategorií jeho účastníků (dětí, mládež, starší chodci a řidiči), tak z pohledu aktivního přístupu ke zlepšení bezpečnosti jejich účasti. A protože dopravní psychologie nachází uplatnění i v okamžiku, kdy se všechno pokazí, poslední kapitola pojednává o dopravních nehodách, jejich příčinách fyzikálních i lidských i o možnostech nápravy obojích. Jsou zde ukázky projektů rehabilitačních kurzů pro problémové řidiče a jejich vyhodnocení.

Publikace svým záběrem a zpracováním překračuje rámec učebního textu. Je to bohatý zdroj poznatků i pro pracovníky v souvisejících oborech, pro učitele autoškoly, zaměstnance dopravních odborů obecních úřadů, policisty, soudní znalce. Nezbývá než autorům poděkovat za odborně fundovanou i precizní práci, knize popřát hodně vnímavých čtenářů a oboru dopravní psychologie, aby tato knížka přilákala opravdové zájemce z řad studentů psychologie do našeho oboru.

Vlasta Řehnová

Mezinárodní konference Integrace v psychoterapii dnes, Brno, 28. a 29. srpna 2003

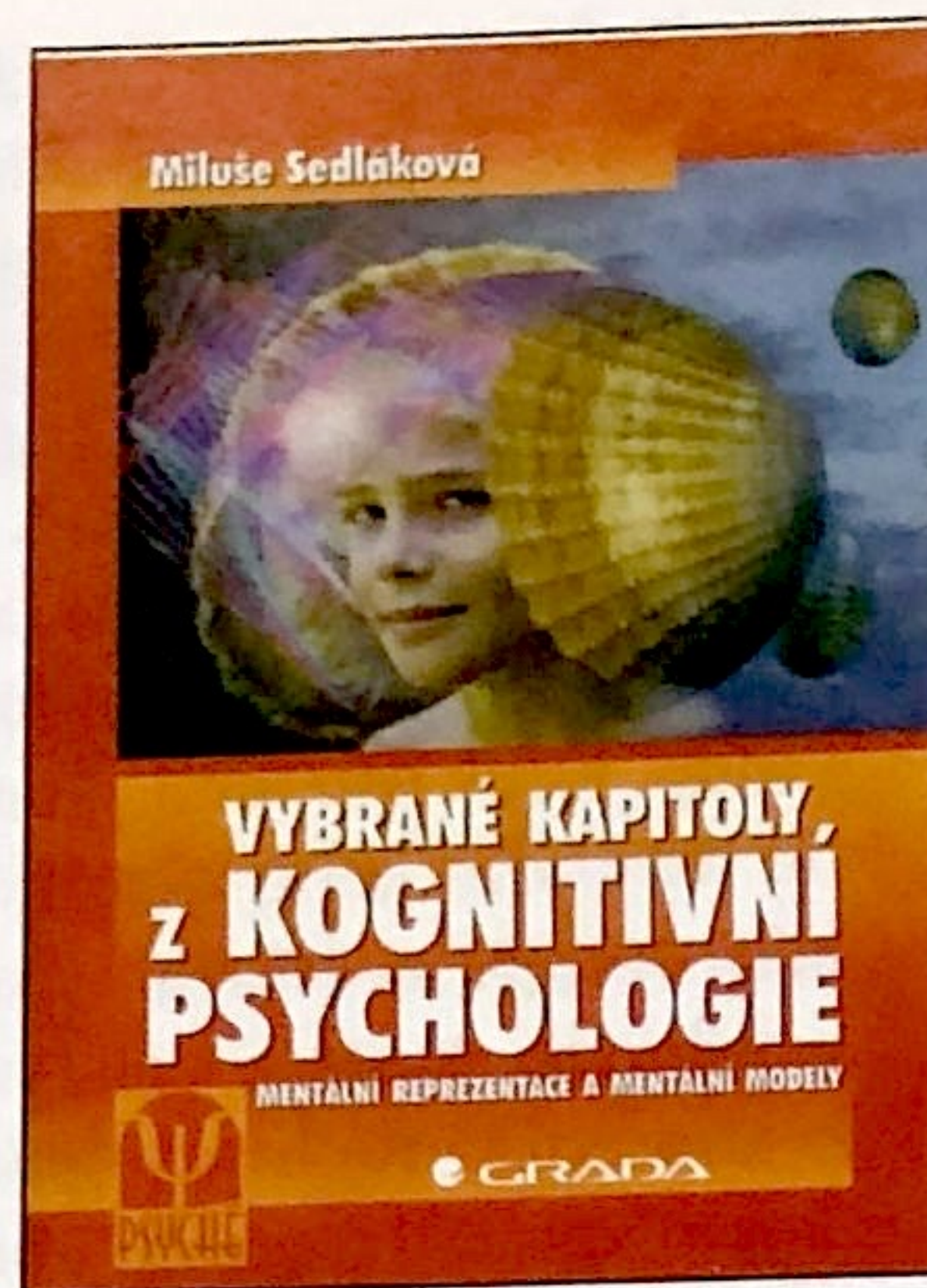
PANEL 1 – Psychoterapeutické směry se představují: je kombinace možná? Proč, jaká a kdy?

(koordinátor F. Knobloch); PANEL 2 – Vztah pacient (klient) – terapeut, žák – učitel; PANEL 3 – eklekticismus a integrace, filozofie a metodologie vědy (koordinátor J. Šmajš); PANEL 4 – účastníci vzpomínají, pozorovatelé, (absolventi léčby a tréninkové terapie), spolupracovníci; WORKSHOPY 1. Konztruktivní Bewegungstherapie (něm.). M. Hohlfeld (Německo) 2. Problémy žen. (ang.) Schoenholtz-Read (USA) 3. Problémy mužů a žen. (česky) E. Bakalář 4. Fenomenologie v praxi. (ang.) W. Kuow (USA) 5. Integrovaná psychoterapie. Skupinové schéma, psychodrama, psychogymnastika, muzikoterapie aj. (česky). F. Knobloch.

Miluše Sedláková: Vybrané kapitoly z kognitivní psychologie. Mentální reprezentace a mentální modely
Praha, Grada 2004, 252 s.

Zatímco ve světě kognitivní psychologie dominuje – nebo přinejmenším donedávna dominovala – akademickému výzkumu, v češtině o tomto směru vyšlo jen několik málo studijních textů. Recenzovaná monografie proto zaplňuje velkou mezeru na knižním trhu. Shrnuje – a bohužel i uzavírá – výzkumné a pedagogické úsilí badatelky, již mnoho našich psychologů vděčí aspoň za základní povědomí o tomto proudu psychologického myšlení a zkoumání. Dík patří všem, kdo rukopis připravili k vydání poté, co dr. Miluše Sedláková podlehla dlouhé nemoci.

Jak sama autorka objasňuje, kognitivní psychologie může být chápána buď jako systematický výklad hlavních oblastí poznávání kombinující různá paradigmata, anebo rozpracování „informačního a procesuálního“ přístupu či analogie mozek–počítač. Zatímco prvnímu pojetí odpovídá nedávno vydaná překladová Sternbergova Kognitivní psychologie, Sedláková předkládá v duchu druhého pojetí do hloubky jdoucí analýzu jen několika základních témat kognitivistického uvažování. Nepomíjí metody výzkumu

v jednotlivých oblastech, ale oproti americké učebnici věnuje větší pozornost historickému a filozofickému souvislostem, teoretickým a terminologickým aspektům. Na textu je znám autorčin zájem o metateorii psychologie, díky čemuž jde o četbu místy dost obtížnou, ale představující užitečnou školu precizního vědeckého myšlení.

Těžištěm textu je rozbor procesuálních a obsahových aspektů mentální reprezentace, resp. mentálního modelu jako její složitější formy. Tato volba odpovídá centrálnímu postavení pojmu mentální reprezentace v kognitivní psychologii. (Kapitola o mentál-

ních modelech se mi četla asi nejlépe – možná i vzhledem k jejich aplikovatelnosti v konstruktivistické didaktice, již se zabývám.) Kromě symbolických reprezentací „klasické kognitivní psychologie“ je naznačen i alternativní pohled – subsymbolické reprezentace v neuronových sítích. Na to navazuje popis speciálních případů modelů – „teorie mysli“ a folkové psychologie (což je vlastně to, co si „opravdoví“ psychologové vyprávějí o tom, jakými psychology jsou děti a ostatní dospělí kolem nich). Dodatek uvádí cenné medailony některých významných představitelů oboru. Nepříznivé okolnosti, jež autorce zabránily osobně provést závěrečnou redakci díla, se v textu sice občas projevují např. opakováním nebo přehozením odstavců, přes to vše jde o zcela zásadní publikaci, k níž se budou zejména hlubší zájemci o problematiku poznávání dlouho vracet.

V závěru knihy se autorka zamýšlí nad tím, co trvalého kognitivní paradigma psychologii přineslo a zda obstojí pod náporům kritiky postmoderních, narativních a diskurzivních přístupů, o nichž se někdy mluví jako o „druhé kognitivní revoluci“. Já se o budoucnost kognitivní psychologie ve světě nebojím. Díky práci M. Sedlákové si k ní snad najde cestu i více českých zájemců.

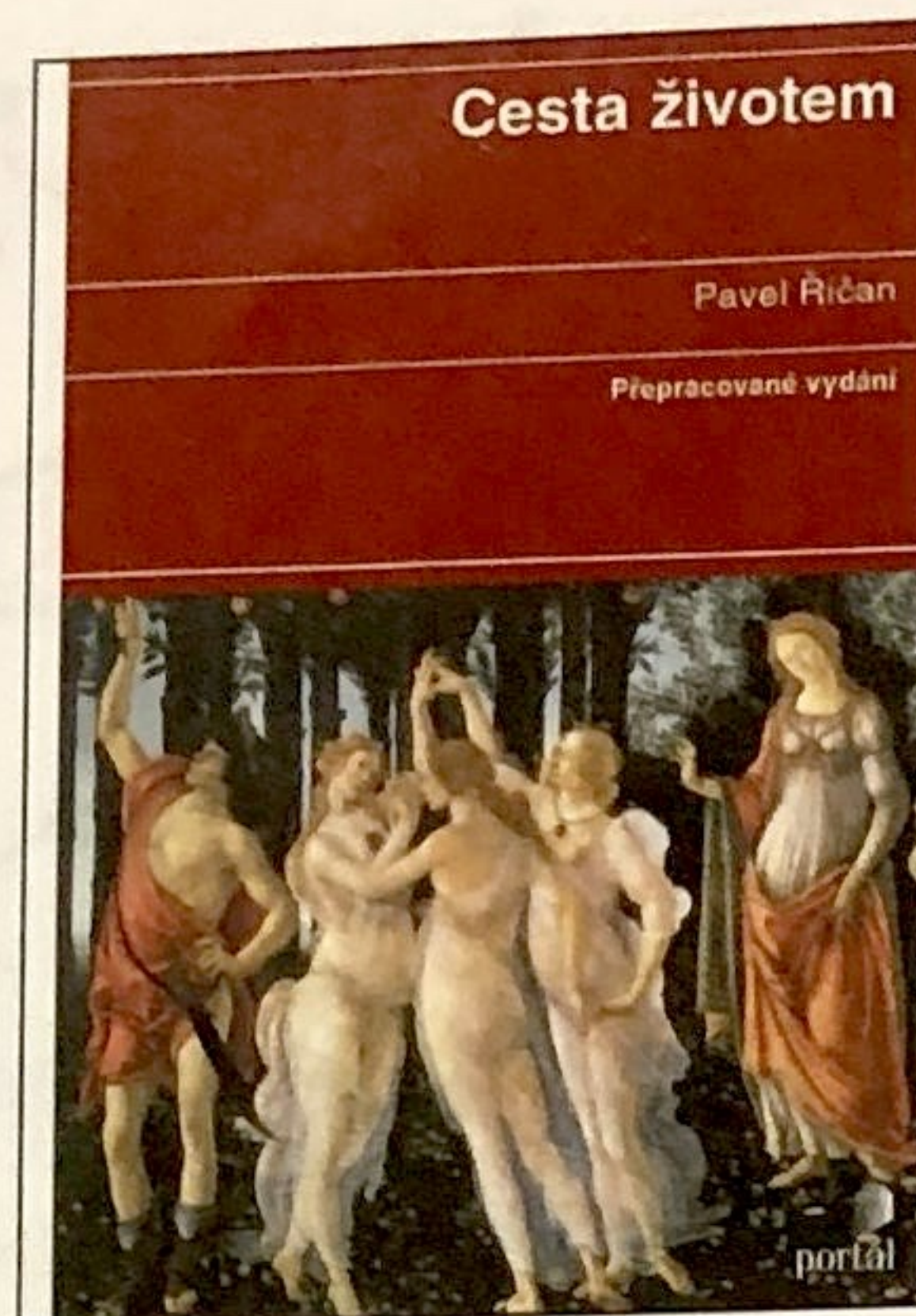
Dominik Dvořák

Pavel Říčan: Cesta životem.

Praha, Portál 2004. 390 s.

V minulých týdnech se na trhu po letech objevilo nové vydání úspěšné knihy P. Říčana. Je to dílo důkladně zpracované, dobře čitelné, plné vhodných příkladů i autorových zkušeností. Složitá dynamika vývoje člověka od „klína mateřského“ až po terminální fázi se nesnadno zachycuje. Vývoj jedince bývá plný zákrutů, plánů, nadějí, ale i zklamání, svízelů a obtíží. Zobecnění není jednoduché. Autor tuto obtíž zvládl a zachytil putování po životní stezce plasticky, bez zjednodušování a s patřičným nadhledem. Sleduje člověka v jeho vztazích přátelských, partnerských i pracovních. Podněcuje k vlastnímu přemýšlení a ke konfrontaci vlastních zkušeností s textem.

Struktura knihy je analogická s prvním vydáním. Podle stránkování je text asi o 10 % kratší. Autor vypustil reprodukce a některé tabulky. Nacházím však řadu nových poznatků: objevují se například úvahy o roli víry v životě. Poněkud potlačena je stať o odchodu do důchodu: sociální podmínky jsou dnes diferencovanější než před lety. Velmi užitečná je partie o dnešním dospívání, která se vyhýbá současným zjednodušeným úvahám o dnešní mládeži.

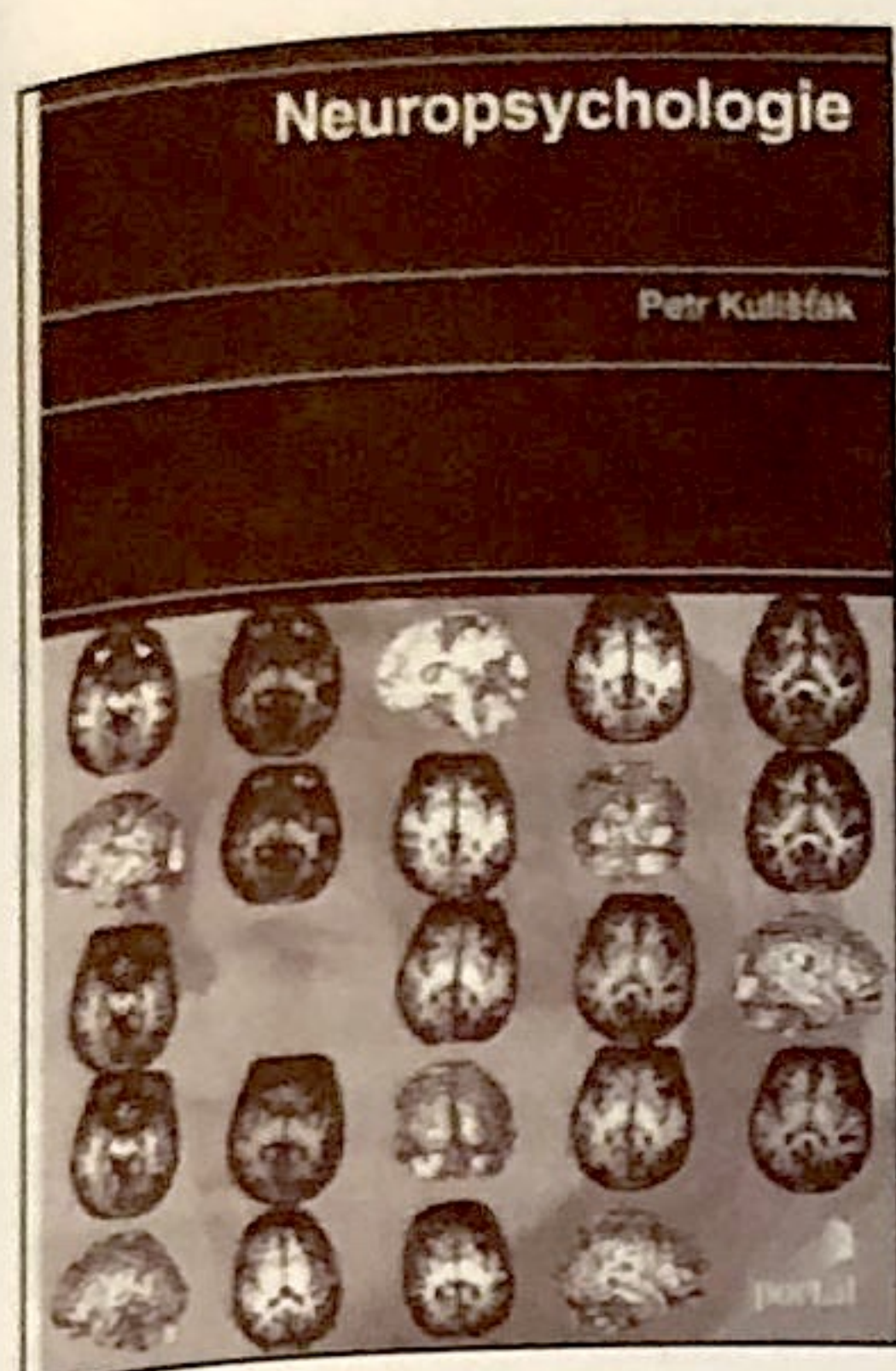
Při četbě se mi vynořily dvě otázky, z nichž jedna zní: Do jaké míry se za 15 let změnila naše životní cesty? Zdá se mi, že u lidí starších 45 let se objevuje mnohdy jakási ztráta životních jistot. Nezaměstnanost a ztráty pracovních perspektiv jsou novou hrozbou. Odtlumila se též agresivita a různé formy hospodářské kriminality. Součástí „učící se“ společnosti je potřeba přeškolení, doplňování vědomostí i dovedností. Pro mladší generaci je to již samozřejmé. Mnozí se dostali do světa a získali jiné zkušenosti než kdysi jejich rodiče – a o prarodičích nemluvě. Na proměnlivost zaměstnání budou lépe připra-

veni. Analyzovat podobné vývojové trendy je obtížné. Žijeme v nich a nemáme patřičný odstup pro potřebný nadhled.

Souvisí s tím i druhá otázka: Do jaké míry jsou obecné vývojové zákonitosti ovlivněny proměnami historického času a odlišnými zkušenostmi jednotlivých věkových kohort? Jsou dnešní čtyřicátníci stejní jako byli stejně staré osoby před 20 lety? Kohorta, která prožívala roky 1968 ve věku kolem 20 let bude svými zkušenostmi i postoji jiná než kohorta, která v té době teprve přicházela na svět a ve 20 letech prožívala rok 1989. Základní zákonitosti vývoje jistě zůstávají stejné, ale svět se rychle mění a mění se i životní podmínky různých věkových skupin. I zde vidím námět pro budoucí debatu.

Naznačené otázky nemění nic na tom, že Říčanova kniha je potřebná a užitečná. Ne- ní to akademická učebnice, ale osloví – stejně tak jako první vydání – čtenáře, kteří hledají cesty k sebepoznání a snad i k hledání smyslu života. V hyperprodukci současné psychologické literatury je Říčanova kniha zřejmou stálicí, za kterou můžeme poděkovat a těšit se, že není autorovým posledním slovem o složitém putování člověka po stezkách života a po hledání přátelských i partnerských opor.

Václav Břicháček

Petr Kulišťák: Neuropsychologie

Praha, Portál 2003. 327 s.

Autor recenzované knihy upozorňuje, že by měla podat informace o některých aktuálních otázkách neuropsychologie. Podstatu knihy tedy tvoří sukus toho, co musí zájemce o aktivní práci v některém oboru neuropsychologie znát, aby alespoň částečně uspěl.

Kniha je členěna do devatenácti kapitol. V úvodu autor zmiňuje postavení neuropsychologie v systému věd a jasně dává najevo všem zájemcům o obor, že se neobejdou bez znalostí ze všech podoborů neurověd, jako je např. neuroanatomie. Důležité jsou znalosti zobrazovacích technik nervového systému, přičemž vědomosti z věd psychologických autor (a snad i čtenář) považuje za samozřejmé. Z úvodu autor plynule přechází v další kapitole k historii neuropsychologie, kdy objasňuje pojem neuropsychologie, její dějiny a dostává se k neuropsychologii jako oboru na Slovensku a v Česku. Autor nás informuje o skutečnosti, že s neuropsychologií jako učebním oborem se na Slovensku můžeme setkat na všech univerzitách. V Česku pak podrobně informuje o dlouhé historii výuky neuropsychologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a zmiňuje také Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity. V této kapitole došlo k opomenutí skutečnosti, že neuropsychologie se vyučuje i na Filozofické fakultě Univerzity Palackého.

Celá kapitola je věnována zobrazovacím technikám nervového systému jako jsou EEG, CT, MR a další. Následuje kapitola informující čtenáře o plasticitě mozku. Za touto kapitolou o schopnosti mozkové kapacity modifikovat svou strukturu nebo funkci jako odpověď na učení a poškození mozku, a o změnách v normálním mozku během vývoje a vlivem zkušeností následuje kapitola o pozornosti, jejíž umístění by bylo možná vhodnější až za kapitolu o lateralizaci mozkových funkcí ke kapitolám o paměti, jazyku, emocích a vědomí.

Samostatná kapitola je věnována rozdílu mezi muži a ženami ve vztahu k fungování mozku a zabývá se nejen využitím biologického pojmu pohlavní odlišnosti, ale

nezapomíná ani na termín gender, který je pojmem psychologicko-kulturním. I když autor sám v podkapitole Gender a inteligence upozorňuje, že tyto pojmy do neuropsychologie přísluší jen z části, s ohledem na jejich konvenční vnímání je začlenil, což vnímám nejen jako příjemné oživení knihy.

Velmi zajímavá je kapitola o organizaci frontálních laloků a jejich funkci. Autor si již v názvu položil otázku, zda frontální lalok má nebo nemá exekutivní funkci. V samotném závěru kapitoly si pak na tuto otázku odpovídá a informuje nás o svých zjištěních. V další kapitole se nám snaží ukázat, že i vývojově „staré“ mozkové struktury (bazální ganglia) „také umějí myslet“, i když se zde jedná o automatické provádění algoritmů jednání, které byly osvojeny buď implicitním učením, a nebo přešly na podkorovou úroveň habituací. Jde však o další podpůrnou tezi pro rehabilitační snahy u pacientů s amnézií, kterých je po úrazech mozku mnoho.

Následují kapitoly věnované lateralizaci mozkových hemisfér, paměti, jazyku a jeho poruchám, emocím, inteligenci a vědomí, stárnutí mozku a ovlivnění základních kognitivních funkcí stárnutím.

Kapitoly v závěru knihy jsou věnovány neuropsychologické diagnostice, neuropsychologické rehabilitaci, neuropsychoterapii, což ocení kolegové, kteří se tomuto oboru chtějí opravdu věnovat. V kapitole poslední, devatenácté, jsou pak zmíněny teorie činnosti mozku, jako je Lurijova teorie funkčních mozkových bloků, Pribramova holonomní teorie a další.

V závěru autor doufá, že se mu alespoň částečně podařilo vysvětlit, proč neuropsychologie není „organičtější“ pojatá klinická psychologie. Zmiňuje, že byl nucen původně zamýšlený obsah poněkud zredukovat, což čtenář zcela jistě pochopí a další informace, které ho budou zajímat, dohledá v jiných titulech zabývajících se neuropsychologií.

Již po přečtení prvních kapitol zjistíme, že autor uvádí literaturu za každou kapitolou, což v poslední době činí více autorů. Já sama pociťuji takto uváděnou literaturu za matoucí. Uvedení všech titulů, ze kterých autor citoval až na závěr knihy, by bylo mnohem přehlednější.

Autor cituje velké množství nejen zahraničních děl, zmiňovány jsou i publikace českých odborníků věnujících se zkoumání mozku a jeho funkcí z let 1999 až 2000. Publikace je doplněna o zajímavý fotografický materiál.

Na rozdíl od autora se domnívám, že kniha by neměla chybět v knihovně nejen studenta, ale i začínajícího neuropsychologa.

Lenka Gazdová